

גבולות היחידה: דברים פרק א פסוקים לד - מו

נושא היחידה: העונש על חטא המרגלים, השכר של יהושע וכלב והמעפילים

כתבה: נעמה טורם

הסבר כללי:

היחידה הקודמת עסקה בחטא המרגלים. היחידה הזו תעסוק בשלוש התוצאות של החטא: עונש - לעם שחטא.

שכר – לכלב ויהושע שנשארו נאמנים לארץ וניסו למנוע את החטא.

המעפילים – הניסיון הנואש של עם ישראל לתקן את חטא המרגלים שנעשה בדרך לא נכונה ונגד ציווי מפורש של ה'.

היחידה מדגישה כי לא המעשה קובע, אלא השאלה אם הוא נעשה לרצון ה'. אדם שהוא עובד ה' צריך להכניע את רצונו מפני רצונו של הבורא. זוהי המשמעות של קבלת האלוקים כמלך וזה הביטוי המעשי של האמונה. היסוד הזה עומד בבסיס קיומן של המצוות כולן. חומש דברים הוא משנה תורה שתכליתו קיום מצוות הבורא. הקיום הטכני בלבד לא מספיק, חשוב לצרף אליו את הכוונה. את ההתבטלות של האדם מול רצון הבורא. את ההליכה בדרך עליה מצווה אותנו ה' מתוך בחירה לדבוק בו ולא הליכה בדרך זאת מרצוננו האישי בלבד.

פתיחה:

הורה יכין שתי קוביות משחק גדולות (ניתן לקנות קוביות בחנויות משחקים זה לא חקר וחסך הרבה עבודה...). על הקוביה הראשונה יהיו כתובים שמות של דמויות מתוך היחידה. – סה"כ שש דמויות – אחת על כל פאה של הקוביה. (עם ישראל, יהושע, המעפילים, משה רבינו, עשרת המרגלים, כלב). אם מדובר בקוביה קנויה ניתן להדביק את שמות הדמויות עם מדבקה על הקוביה.

על הקוביה השניה המורה יכתוב שש מילות שאלה – אחת על כל פאה של הקוביה. כל זוג תלמידים יזרוק את שתי הקוביות ויצטרך לחבר שאלה. השאלה צריכה להיות קשורה לדמות שיצאה בקוביה הראשונה ולפתוח במילת השאלה מהקוביה השניה. המורה יכתוב על הלוח את השאלות שהתלמידים חיברו. לאחר סיום השאלות יכתוב המורה על הלוח את הכותרת הבאה: חטא המרגלים מרויחים ומפסידים.

במידה ורוצים לחסוך בזמן ולוותר על המשחק, אפשר לעבוד על פי האפשרות הבאה: המורה יכתוב על הלוח את הכותרת חטא המרגלים מרויחים ומפסידים. לאחר מכן, המורה יבקש מהתלמידים לומר מילות שאלה ויכתוב את מילות השלה תחת הכותרת. באמצעות הכותרת ומילות השאלה יחברו התלמידים שאלות שעוסקות ביחידה.

עיון בפסוקים:

כדי לענות על השאלות שכתובות על הלוח (מה הרוויחו? מי הפסיד? מתי זה קרה וכו') נקרא יחד את פסוקים לד – מ. כל מי שמוצא תשובה לאחת השאלות שכתובות על הלוח מתבקש לעמוד כשהוא מחזיק את החומש וממשיך לעקוב אחרי הקריאה.

בסיום הקריאה יפנה המורה לאחד מהתלמידים שעומדים ושאל אותו איזו תשובה הוא מצא בפסוקים. לאחר כל תשובה של תלמיד, המורה יאמר שתלמידים שלא נשארו להם תשובות לשאלות מתבקשים לשבת. המורה ימשיך לשמוע את תשובותיהם של התלמידים עד שכולם יושבים.

לאחר שהמידע אותר בפסוקים, המורה יערוך על הלוח את הטבלה הבאה וישלים אותה בעזרת התלמידים.

מדוע?	מה השכר או העונש?	האם קיבל שכר או עונש?	הדמות / דמויות

התלמידים יעתיקו את הטבלה למחברות. זהו סיכום פסוקי היחידה.

מהתבוננות בטבלה עולה קשר בין השכר או העונש ובין המעשים? מהם הקשרים הקיימים? לאחר דיון בכיתה נוביל את התלמידים למסקנה שהעונש היה בעצם תוצאה טבעית של המעשים.

מהי תוצאה טבעית? הדבר שיגרם כתוצאה ממעשה שעשיתי. למשל אם אעזוב חפץ הוא יפול גם אם לא התכוונתי להפיל אותו. כיוון שזה ידוע, אני צריכה לקחת את זה בחשבון לפני שאני עוזבת את החפץ. או אכילה של 2 ליטר גלידה עתידה ליצור כאב בטן. זה לא עונש – זאת תוצאה טבעית. ברור שזה מה שיקרה.

אם כן, עונשו של דור המדבר היה תוצאה טבעית של המעשים שהדור עשה. מי שלא מסוגל להיכנס לארץ, מי שלא יכול לראות בה דברים טובים – לא יזכה בה.

ובדיוק על פי אותו הגיון כלב ויהושע שהצליחו לראות בשבח הארץ נכנסו לתוכה.

אם כן איזו שאלה עולה?

מדוע משה שאהב את הארץ ורצה בה מאד לא נכנס?

למשה היתה אחריות של מנהיג. משה הוציא שישים ריבוא מישראל מארץ מצרים. איך יתכן שכולם יקברו במדבר ומשה יכנס לארץ? אם העם שבאחריותו של משה לא נכנס גם משה עצמו לא יכול להיכנס.

כפי שכתוב במדרש: אמר לו הקב"ה למשה: באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ? משל לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן. ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך. אמר לו המלך: אם אתה נכנס עכשיו, מה יאמרו הבריות שאתה השבית הצאן. אף כאן אמר לו הקב"ה למשה: שבחך הוא שהוצאת ששים ריבוא וקברתם במדבר ואתה מכניס דור אחר... אלא תהא בצדם ותבוא עימהם

האם העם מקבל את העונש? התשובה לכך נמצאת בפסוקים מ-מו.

אחד התלמידים יקריא את הפסוקים.

מה העם בחר לעשות? על מה המעשה הזה מעיד? על חוסר הבנה. הם חשבו שהקב"ה כועס כי הם לא רצו להיכנס לארץ. ולכן החליטו לתקן את המעשה ולצאת מייד למלחמת כיבוש. הם לא הבינו שהקב"ה רוצה שהם יעשו את מה שהוא מצווה אותם. שהתיקון לחטא הוא בציות מוחלט לדבר ה' ולא בהפרה נוספת של דבריו.

הצעות להמחשה:

הכיתה תתחלק לקבוצות. כל קבוצה תכין הצגה קצרה בה היא מעבירה את הרעיון כי תיקון הוא לא לעשות ההיפך מהמעשה שעשית לפני העונש, אלא לעשות מעשה שמוכיח אכפתיות מרצונו של הנפגע ומביע תיקון פנימי ולא תיקון של מעשה חיצוני.

(דוגמאות:

1. ילדים שהפריעו לאמא בזמן מנוחת הצהרים לא יתקנו את מעשיהם אם ידברו בלחש כל אחר הצהרים, אלא אם יסייעו לה ויקשיבו בתשומת לב לבקשות שלה.
2. ילדים שהשחיתו רכוש משותף בגלל משחק בחצר לא יתקנו את מעשיהם אם יפסיקו לשחק בחצר, אלא אם יסייעו בתיקון החפצים שנהרסו ויזהרו להבא שלא לפגוע ברכושם של אחרים.)

מסרים והפנמה:

1. ה' לא מעניש אותנו סתם. העונש הוא תוצאה של מעשינו.
2. ה' נותן שכר לעושי מצוותיו ועונש לעוברי עבירה.
3. תיקון מעשה הוא ממקום פנימי ולא באמצעות מעשים חיצוניים בלבד.

סיכום:

השכר והעונש שניתנו בעקבות חטא המרגלים היו תוצאה ישירה של מעשי העם ומעשי יהושע וכלב. גם משה לא נכנס לארץ כיוון שהוא נושא באחריות של מנהיג למעשי העם. לאחר קבלת העונש העם מנסה לתקן את החטא בדרך חיצונית. זהו חטא נוסף – חטא המעפילים. תיקון אמיתי מגיע ממקום פנימי ומתקן את שורש המעשה ולא את הביטוי החיצוני שלו.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

מורים שמעוניינים להרחיב בעניין עונש מול תוצאה טבעית בתורה – מוזמנים לעיין בדבריו של האדמו"ר מסלונים בעל הנתיבות שלום בנתיבות שלום לפרשת נח. האם המבול היה עונש או

תוצאה טבעית?

מצורף קישור:

<http://www.hebrewbooks.org/pdfpager.aspx?req=39223&st=%D7%9E%D7%91%D7%95%D7%9C&pgnum=13&hilite>